

Alltför långtgående slutsatser

Nils Karlsons analys är utan tvekan viktig och betydelsefull för den syn vi bör ha på staten. Den uppmuntrar i den praktiska politiken till försiktighet och vilja att kontrollera de negativa effekterna av sådana mekanismer som Karlson definierar.

Däremot är det inte säkert att man enbart utifrån hans teoretiska verk, vilket han själv tycks göra, kan dra praktiska slutsatser, till exempel att staten och skattestrycket är för stort. Teorin tyder på att det förmodligen är så, men inte mer.

PEETER LUKSEP:

VITBOK OM SVERIGE OCH BALTIKUM

Härom året utgav Sveriges förre generalkonsul i Leningrad/St Petersburg en bok om svensk baltikumpolitik 1989-1992. Tiden dessförinnan har däremot länge dolts bakom hemligstämplar och politiska dimridåer.

Historikern och professorn Wilhelm Carlgren råder nu delvis bot på denna brist, på uppdrag av utrikesminister Margaretha af Ugglas att "sammanställa en översikt över Sveriges förhållanden till Baltikum under tiden från första världskrigets slut fram till åren efter andra världskriget". En vitbok, om man så vill.

Och en slags vitbok har det blivit. En kort och koncis genomgång, saklig men

ändå spännande eftersom här hanteras materia som fram tills nyligen inte varit allmänt tillgänglig.

Föräldrar i flyktingläger

Uppemot halva boken handlar om de människor som kom över Östersjön under andra världskriget: om evakueringen av estlandssvenskarna, om de baltiska flyktingarna och om baltutlämningen. Särskilt intressant är genomgången av kontakterna mellan Sverige och Sovjetunionen kring flyktingarna, inte minst för denne anmälare vars föräldrar fanns i flyktinglägren.

Nordisk tillhörighet

Intressant är också redogörelsen för diskussionerna kring möjliga säkerhetspolitiska ordningar i östersjöområdet under

Sverige och Baltikum. Wilhelm M Carlgren. Publica 1993.

mellankrigstiden. Detta är en fråga med, minst sagt, förnyad aktualitet. Den gången blev Sveriges strategi att skjuta in en kil mellan Finland och de fyra andra "nya" staterna vid Östersjön - Estland, Lettland, Litauen och Polen. Finland skulle vrängas över i en nordisk tillhörighet, och inte uppmuntras till alltför många cordon sanitaire-strategier med Baltikum och Polen. Kanske kan man säga att strategin lyckades - åtminstone för Finland.

Svensk-centrerad

Carlgren skriver själv att framställningen baseras övervägande på svenskt arkivmaterial och att den därför kan ha blivit mer svenskcentrerad än vad som kunde vara önskvärt. Utan att någon skugga måtte falla på den intressanta volym som föreligger så är jag böjd att hålla med om hans oro. I källmaterialet verkar t ex inte ingå den dåvarande estniska stockholmsambassadören Heinrich Lareteis memoarer, som finns utgivna på svenska i Sverige. Laretei beskriver utförligt t ex överlämnandet av ambassaderna 1940, ett inslag i svensk baltikumpolitik som Carlgren behandlar på några enstaka rader.

Plump i protokollet

Största besvikelsen med Carlgrens bok är att den inte kastar något mera ljus på frågan om vilken status det svenska erkännandet av de baltiska staternas uppgående i Sovjetunionen ansågs ha av dåvarande politiker. Huruvida den frågan fortfarande är för känslig för att avhandlas eller om den inte fanns representerad i tillgängligt källmaterial framgår inte; av vad Carlgren skriver får man dock intrycket att den frågan kanske inte väckte så stort intresse då. Men Carlgren ställer frågorna: kunden Sverige, i likhet med USA och Storbritannien, handlat annorlunda? Ur baltisk synvinkel är det svenska outtalade men dock existerande erkännandet inte bara av ockupationen utan även av de baltiska ländernas införlivande i Sovjetunionen den största plumpen i protokollet i de ömsesidiga relationerna under detta århundrade, och kunde därför motiverat en mer utförlig behandling.

Oavsett detta så är Carlgrens bok en nödvändighet för alla som är intresserade av Sveriges baltikumpolitik i ett längre perspektiv.